

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Геолого-географічний факультет
Кафедра фізичної географії та природокористування

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
 (П.І.Б.)
4 09 2017 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ В ГЕОМОРФОЛОГІЇ

Рівень вищої освіти   **третій (освітньо-науковий)**

Спеціальність   **106 «Географія»**

Розробники:

ШУЙСЬКИЙ Ю.Д., д.г.н., проф., зав. кафедри фізичної географії та природокористування;

ВИХОВАНЕЦЬ Г.В., д.г.н., проф. кафедри фізичної географії та природокористування

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування

Протокол № 1 від " 31 " серпня 2017 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Шуйський Ю.Д.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від " 04 " 09.2017 р.

Голова НМК

(підпис)

Біличов Я.М.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни „**Морфологічний аналіз в геоморфології**” складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки PhD студентів спеціальності 106 „Географія”.

Предметом вивчення дисципліни є морфологічний аналіз рельєфу Землі.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Курс узагальнює фундаментальні геоморфологічні знання про закономірності формування сучасного рельєфу Землі.

Мета курсу: формування цілісного наукового представлення про формування сучасного рельєфу Землі в цілому та окремих материків та їх підрозділів.

Завдання дисципліни:

- Визначити співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.
- Визначити співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами.
- Швидкість вивітрювання.
- Взаємовідносини схилових процесів в просторі і часі.
- Морфологічний аналіз поверхні суходолу.
- Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.

Очікувані результати.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних компетентностей:

- КЗП.17 – вміння використовувати теоретичні знання та практичні навички географічного моделювання та прогнозування гео-графічних об'єктів та процесів;
- КСП.11 - здатність застосовувати вміння роботи зі статистичними базами даних, збору, узагальнення та обробки статистичної інформації та її графічної візуалізації.

Очікувані результати навчання:

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна "Морфологічний аналіз в геоморфології":

- вміти моделювати основні процеси майбутнього дослідження з метою вибору методів дослідження, наявного апаратного забезпечення або створення нових методик, користуватися нормативно-правовими актами та нормативно-технічною документацією;
- вміти обробляти та аналізувати отримані результати досліджень та документально їх оформляти;
- вміти проводити просторовий аналіз природних та суспільних явищ і процесів, їх тотальність;

- уміти виділяти ієрархічно структуровані підрозділи просторової організації суспільства;

У результаті вивчення навчальної дисципліни „ Морфологічний аналіз в геоморфології ” студент повинен:

Знати:

- Склад і структуру земної кори;
- Устрій поверхні земної кори;
- Ерозійні цикли на поверхні Землі;
- Швидкість вивітрювання гірських порід та її географічне розповсюдження;
- Селективність процесу вивітрювання;
- Опір гірських порід до процесу вивітрювання;
- Рухливність продуктів вивітрювання;
- Рух мас гірських порід;
- Прояв руху гірських порід на поверхні Землі;
- Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії.
- Базиси ерозії і денудації.
- схилі процеси і рельєф схилів;
- Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).

Вміти:

- Виявляти співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори;
- встановлювати співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами;
- Проводити польові та лабораторні дослідження ендегенних і екзогенних процесів;
- встановлювати швидкість вивітрювання гірських порід на поверхні Землі;
- встановлювати прояв руху гірських мас на Землі;
- Виявляти взаємовідносини схиліх процесів в просторі і часі;
- Розвиток схилів вік схилів;
- встановлювати розвиток схилів;
- комплекси форм;
- морфологічні ландшафти.
- Морфологічний аналіз поверхні суходолу з використанням геоморфологічних, гіпсографічних, фізіономічних та топографічних карт;

ОПИС КУРСУ.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Земна кора. Склад і структура земної кори. Устрій поверхні земної кори. Співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.

Тема 2. Ерозійний цикл. Співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами. Методи дослідження.

Тема 3. Вивітрювання гірських порід та його продукти. Швидкість вивітрювання. Селективність процесу вивітрювання. Опір гірських порід. Рухливість продуктів вивітрювання.

Тема 4. Рух мас гірських порід. Опір скиду мас гірських порід. Рухомі зусилля рухливості ґрунтових мас. Збільшення ваги, зміна об'єму, періоди руху гірських порід. Прояв руху гірських мас на Землі. Несхідний рух мас гірських порід.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Загальні риси денудації. Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії. Базиси ерозії і денудації.

Тема 6. Схили, схиліві процеси і рельєф схилів. Взаємовідносини схилівих процесів в просторі і часі. Вік схилів. Розвиток схилів. Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).

Тема 7. Співвідношення схилів, комплекси форм, морфологічні ландшафти.

Тема 8. Морфологічний аналіз поверхні суходолу. Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.

3. Рекомендована література

1. Беручашвили Н.Л., Жучкова В.К. Методы комплексных физико-географических исследований: Учебник. – М.:Изд-во МГУ, 1997. – 320 с.
2. Волков Н.Г. Локальные морфоструктуры Днепровско-Донецкой впадины. – К.: Наукова думка, 1997. – 154 с.
3. Выхованец Г.В. Эоловы процесс на морском берегу. – Одесса: Астропринт, 2003. – 368 с.
4. Геренчук К.И. Тектонические закономерности в орографии и речной сети Русской равнины. – Львов: Изд-во Львов. Ун-та, 1960. – 241с.
5. Исаченко А. Г. Методы прикладных ландшафтных исследований. – Л.: Наука, 1980. – 222 с.
6. Макунина Г. С. Методы полевых физико-географических исследований. Структура и динамика ландшафта: Учеб.-метод. пособие . – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 115с.
7. Палиенко В.П. Еовейшая геодинамика и ее отражение в рельефе Украины. – К.: Наукова демка, 1992. -116 с.
8. Жучкова В.К., Раковская Э.М. Методы комплексных физико-географических исследований. – М.: «Академия», 2004. – 368 с.

9. Немець К.А., Немець П.М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу. – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2014.- 172 с.
10. Сучасна динаміка рельєфу України / В.П.Палієнко, А.В.Матошко, М.Є.Барщевський та ін. / За ред. доктора географічних наук, професора В.П.Палієнко. – К.: Накова думка, 2005. – 268 с.
11. Шуйский Ю.Д., Выхованец Г.В. Экзогенные процессы развития аккумулятивных берегов в северо-западной части Черного моря. – М.: Недра, 1989. – 189.
12. Шуйський Ю.Д. Типи берегів Світового океану. – Одеса: Астропринт, 2000. – 480 с.
13. Шуйський Ю.Д., Вихованець Г.В., Орган Л.В., Принципи організації стаціонарів в береговій зоні морів // Довготермінові спостереження довкілля: досвід, проблеми, перспективи / Матеріали міжнародного наукового семінару. – Львів: Вид-во ЛНУ, 219.- с.38-41.
14. Шуйский Ю.Д., Муркаклов А.Б., Гыжко Л.В. Практикум по береговедению // Методическое пособие для студентов физико-географов. – Одесса: Бахва, 2015. – 84 с.

1. Форма підсумкового контролю успішності навчання - **залік**

2. **Методи діагностики успішності навчання** студентів здійснюється шляхом: оцінювання якості виконання та теоретичного осмислення практичних робіт; усного контролю знань з кожної теми; оцінювання поточних письмових робіт та іспиту.